

Adroddiad i'r: Cabinet

Dyddiad y Cyfarfod: 24 Tachwedd 2015

Aelod / Swyddog Arweiniol: Y Cyngorydd Julian Thompson-Hill /
Richard Weigh, Prif Swyddog Cyllid

Awdur yr Adroddiad: Steve Gadd, Prif Gyfrifydd

Teitl: Adroddiad Cyllid

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn rhoi manylion am gyllideb refeniw ac arbedion y Cyngor fel y cytunwyd arnynt ar gyfer 2015/16. Mae'r adroddiad hefyd yn rhoi diweddariad cryno o'r Cynllun Cyfalaf yn ogystal â'r Cyfrif Refeniw Tai a'r Cynllun Cyfalaf Tai.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Pwrpas yr adroddiad yw rhoi diweddariad ar sefyllfa ariannol bresennol y cyngor.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod yr Aelodau yn nodi'r cyllidebau a bennwyd ar gyfer 2015/16 a'r cynnydd yn erbyn y strategaeth y cytunwyd arnynt ar gyfer y gyllideb.

4. Manylion yr Adroddiad

Mae'r adroddiad yn crynhoi cyllideb refeniw'r Cyngor ar gyfer 2015/16 yn **Atodiad 1**. Cyllideb refeniw net y Cyngor yw £185 miliwn (£188 miliwn yn 14/15). Rhagwelwyd y bydd tanwariant o £0.298miliwn ar wasanaethau a chyllidebau corfforaethol (£0.476 miliwn o danwariant ar ddiwedd Medi). Mae manylion pellach ynglŷn â'r rhesymau dros yr amrywiaethau a'r risgiau a thybiaethau sy'n sail iddynt wedi'u hamlinellu isod.

Cytunwyd ar arbedion o £7.3m fel rhan o'r gyllideb ac mae crynodeb o'r arbedion yn **Atodiad 2**. Mae £6.647 miliwn (91%) o'r arbedion eisoes wedi'u cyflawni (£6.627 miliwn y mis diwethaf). Fel yr addawyd fis diwethaf gweler y tabl dros y dudalen sy'n rhoi manylion am y cynnydd tuag at gyflawni'r 9% sy'n weddill o arbedion. Fel y gwelir rhagwelir y bydd y rhan fwyaf o'r arbedion hyn yn cael eu cyflawni erbyn 2016/17 fan bellaf.

Arbedion a gytunwyd fesul ardal gwasanaeth	STATWS	2015/16 £'000	Sylwadau / Nodiadau
Cyfathrebu, Marchnata a Hamdden Canolfannau Hamdden – cynyddu incwm ac effeithiolrwydd ymhellach	Ar y gweill	118	Rhagamcanir ar hyn o bryd y cyflawnir yr effeithiolrwydd hwn, fodd bynnag mae'r gwasanaeth yn parhau i fod angen monitro'r lefelau incwm dros flwyddyn lawn i fod yn sicr.
Cyllid ac Asedau Eiddo – Rhesymoli Gofod Swyddfa	Ar y gweill	100	Oherwydd yr oedi wrth waredu swyddfeydd Tŷ Nant ym Mhrestatyn a 46 Stryd Clwyd Rhuthun mae'r effeithiolrwydd hwn wedi'i gyflawni'n rhannol. Ar hyn o bryd mae'r diffyg yn y targed arbedion ar gyfer 15/16 yn cael ei ariannu o danwariant a gynlluniwyd o fewn meysydd eraill yng nghyllideb y Gwasanaeth Eiddo. Parheir i ragweld y bydd yr effeithiolrwydd hwn yn cael ei gyflawni'n llawn yn 2016/17.
Effeithiolrwydd Corfforaethol: Cwynion Corfforaethol – ystyried darpariaeth fel rhan o'r adolygiad corfforaethol ehangach o wasanaethau cefnogi/busnesau	Adolygu	40	Mae'r ddau arbediad hyn wedi eu cynnal yn ganolog gan nad oedd yn hysbys adeg gosod y gyllideb pa wasanaethau fyddai'n gallu cyfrannu at y targed arbedion.
Tim Gwelliant Corfforaethol (adolygiad corfforaethol o wasanaethau cefnogi/busnes)	Adolygu	180	Rhagamcanir ar hyn o bryd bod £40k o'r arbediad wedi'i gyflawni, mae'r gweddill yn cael ei ariannu gydag arian wrth gefn Corfforaethol yn 2015/16.
Gwasanaethau Oedolion a Busnes Adolygu Gwasanaeth Cyngor Budd-daliadau a Lles	Ar y	200	Mae'r camau angenrheidiol i gyflawni'r arbediad wedi eu cyflawni ond oherwydd oedi a chostau unwaith yn unig, mae'r arbediad yn cael ei ariannu gydag arian wrth gefn gwasanaethau cymdeithasol yn y flwyddyn ariannol bresennol.
Cyfanswm 'Ar y Gweill' neu 'Adolygu'		638	

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheoli cyllidebau refeniw a chyfalaf y cyngor yn effeithiol a chyflawni'r strategaeth gyllidebol y cytunwyd arni yn sylfaen i weithgarwch ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Mae manylion gwasanaethau sylweddol ar gael yn y paragraffau isod.

Gwasanaethau Plant- Disgwylir y bydd y gwasanaeth yn gorrario o £237mil (£129mil o orwariant fis diwethaf). Fel y nodwyd y mis diwethaf mae bob amser y posibilrwydd o newidiadau i leoliadau costau uchel y gall gael effaith niweidiol ar yr alldro a ragwelir yn y gwasanaeth hwn. Mae'r symudiad ers y mis diwethaf yn bennaf yn ymwneud â 2 leoliad cost uchel newydd a

chynnydd mewn costau seibiant. Fodd bynnag, parheir i obeithio y gall y gwasanaeth leihau'r gorwariant amcanol cyfredol trwy reoli arbedion swyddi gwag ac o bosibl drwy ddefnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Lleoliadau Arbenigol.

Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd – Rhagamcanir y bydd y gwasanaeth yn tanwario o £50mil (£65mil fis diwethaf) oherwydd gweithrediad cynnar arbedion y gyllideb a gytunwyd.

Gwasanaethau Priffyrdd ac Amgylcheddol – Mae risgiau'n ymwneud â Chludiant Ysgol, Parcio a'r gwaith a wnaed ar ran Asiantaeth y Cefnffyrdd yn parhau yn 2015/16. Mae'r camau rheoli canlynol wedi'u nodi:

Parcio - Gwell rheoli perfformiad o staff gorfodi i gynyddu incwm RhTC ac adolygiad o gostau gweithredol eisoes wedi eu gweithredu yn ystod y llynedd.

- Mae tariffau prisio ar gyfer y meysydd parcio yn cael eu hadolygu.
- **Cludiant Ysgol** – Cafwyd cyfarfod grŵp tasg a gorffen i ystyried yr opsiynau i leihau'r duedd o orwario yn y maes hwn. Mae hyn wedi arwain at gyflwyno polisi Cludiant Ysgol diwygiedig (yn weithredol o fis Medi 2015) a gobeithir y bydd hyn yn symud y gwasanaeth i adennill costau. Mae effaith y polisi newydd ar sefyllfa'r gyllideb yn cael ei fonitro'n agos ochr yn ochr ag effaith pwysau parhaus o ran demograffeg, cludiant i golegau a gofynion AAA. Mae'r contractau ar waith ar gyfer y flwyddyn academaidd 15/16 wedi cael eu harchwilio a rhagwelir ar hyn o bryd bod yna bwysau net o oddeutu £55 mil yn y maes hwn.
- **Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru** - Mae'r gwasanaeth wedi gostwng costau er mwyn cyfyngu effaith y gostyngiadau yn yr incwm ffioedd sy'n hysbys ar hyn o bryd. Fodd bynnag, fel yr adroddwyd y mis diwethaf, rhagwelir y bydd gostyngiadau pellach mewn incwm a lefelau gwaith yn y maes hwn sydd wedi arwain at bwysau o £80 mil.

Mae'r pwysau penodol a amlygwyd uchod wedi'u gwrthbwysu'n rhannol gan nifer o danwariant mewn manau eraill o fewn y gwasanaeth. Felly amcanestynnir ar hyn o bryd y bydd y gwasanaeth yn gorwario £101 mil, er y bydd rheolwyr yn parhau i geisio canfod arbedion yn ystod y flwyddyn i wrthbwysu'r pwysau hwn.

Gwella Busnes a Moderneiddio – Rhagamcanir y bydd y gwasanaeth yn awr yn tanwario o £89mil (£80 mil o danwariant y mis diwethaf) yn bennaf oherwydd arbedion swyddi gwag mewn perthynas â chyflawni effeithlonrwydd yn fuan a gytunwyd fel rhan o arbedion Cam 4 yn 2016/17.

Ysgolion – ar ddiwedd mis Medi y rhagamcan ar gyfer balansau ysgolion yw £1.894 miliwn, sy'n ostyngiad o £1.644 miliwn ar falansau a ddygwyd ymlaen o 2014/15 (£3.538 miliwn). Mae adroddiadau monitro wedi'u cyflwyno i'r adran gyllid yn nodi'r risgiau a'r tybiaethau sydd wedi hysbysu'r rhagamcanion a chrynodebau'r cynlluniau sydd ar waith i ddefnyddio cronfeydd wrth gefn a/neu ddelio â diffygion ariannol a ragwelir. Rhagwelir y bydd y gyllideb heb ei dirprwyo yn gorwario o £68mil oherwydd costau ychwanegol sy'n gysylltiedig ag ehangu Band Eang mewn Ysgolion. Gobeithir y bydd y gorwariant hwn yn

cael ei fantoli yn erbyn gostyngiad mewn costau pensiwn hanesyddol, er ni fydd y ffigyrau hyn yn hysbys tan ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Corfforaethol – Rhagamcanir y bydd tanwariant yn y Cyllidebau Corfforaethol o £0.454 miliwn ar hyn o bryd. Y dybiaeth ar hyn o bryd yw y bydd tanwariant corfforaethol yn cael ei ddefnyddio i gefnogi darpariaeth y Cynllun Corfforaethol. Mae adolygiad o gronfeydd wrth gefn a darpariaethau corfforaethol yn parhau ac adroddir ar hyn mewn adroddiadau monitro yn y dyfodol.

Risgiau / Tybiaethau Gwasanaethau Eraill - Er y rhagamcanir y bydd gwasanaethau eraill yn adennill arian ar hyn o bryd mae nifer o risgiau a thybiaethau fydd yn cael eu monitro'n agos dros y misoedd nesaf a'u hadrodd i'r Aelodau.

Un risg sy'n dod i'r amlwg ar gyllidebau corfforaethol yw tebygolrwydd y cyfraniadau pellach yn cael eu codi i wasanaethu rhwymedigaethau'r cyngor (ynghyd â'r rhan fwyaf o rai eraill yn y DU) o ran y cyn Gwmni Yswiriant Municipal Mutual. Roedd cynghorau yn gyd-aelodau o'r cwmni ac maent wedi etifeddu rhwymedigaethau ar ôl iddo ddirwyn i ben. Mae'r rhwymedigaethau yn ymwneud â hawliadau hanesyddol. Mae hyn yn dilyn £393 mil a dalwyd yn 2014/15. Nid oes unrhyw ffigurau wedi cael eu dyfynnu eto i dalu ardoll ddiweddaraf ond mae amlygiad mwyaf y cyngor yn £2.225miliwn.

Ar ddechrau 2015/16 roedd cronfeydd arian parod y **Cynllun Corfforaethol** yn £17.413 miliwn. Gan ganiatáu ar gyfer ariannu a gwariant sydd wedi eu rhagamcan yn ystod y flwyddyn, amcangyfrifir y bydd balans y Cynllun Corfforaethol ar ddiwedd y flwyddyn yn £4.231m.

Mae crynodeb o **Gynllun Cyfalaf** y Cyngor yn **Atodiad 3**. Mae'r cynllun cyfalaf cyffredinol a gymeradwywyd yn £48.9miliwn ac mae'r gwariant hyd yma yn £23.8m. Hefyd yn Atodiad 2 mae'r gwariant arfaethedig o £26.4m yn 2015/16 ar y **Cynllun Corfforaethol**. Yn **Atodiad 4** mae diweddariad ynglŷn â'r prif brosiectau sydd wedi eu cynnwys yn y Cynllun Cyfalaf.

Y **Cyfrif Refeniw Tai (CRT)**. Mae'r sefyllfa refeniw ddiweddaraf yn rhagdybio y bydd cynnydd mewn balansau ar ddiwedd y flwyddyn o £139k o'i gymharu â chynnydd yn y gyllideb o £168k. Rhagamcanir y bydd balansau CRT yn £1.990miliwn ar ddiwedd y flwyddyn. Mae cyllideb gyfalaf o £7.8m yn cael ei ddyrannu ar draws atgyweirio a chynnal a chadw, atgyweiriadau a gynlluniwyd (£7.2miliwn), gwelliannau amgylcheddol (£0.5miliwn) a phrosiect TG (£150 mil).

Rheoli'r Trysorlys - Ar ddiwedd mis Hydref, roedd cyfanswm benthyciadau'r cyngor yn £193.442m ar gyfradd gyfartalog o 4.8%. Roedd balansau buddsoddi yn £9.7miliwn ar gyfradd gyfartalog o 0.71%.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Aseiad o Effaith ar Gydraddoldeb (AEC) a gynhaliwyd ar y penderfyniad?

Cafodd asesiad o effaith manwl ei lunio yn rhan o'r broses gosod y gyllideb, a chafodd ei gyflwyno i'r Cyngor ym mis Rhagfyr 2014

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Archwilio ac eraill?

Yn ogystal ag adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol, mae proses y gyllideb wedi cael ei ystyried gan y Tîm Gweithredol Corfforaethol, Uwch Dîm Arweinyddiaeth, cyfarfodydd briffio'r Cabinet a briffio'r Cyngor. Roedd cynigion penodol yn cael eu hadolygu gan bwyllgorau craffu. Roedd deg gweithdy'r gyllideb wedi'u cynnal gydag aelodau etholedig i archwilio cyllidebau gwasanaeth ac ystyried cynigion y gyllideb.

Roedd ymarfer ymgysylltu â'r cyhoedd i ystyried effaith cynigion y gyllideb ac mae trafodaethau'n parhau rhwng rai o wasanaethau'r cyngor sir a rhai cynghorau Tref. Mae'r cyngor wedi ymgynghori â'r partneriaid trwy'r Bwrdd Gwasanaeth Lleol ar y Cyd a chynhaliwyd trafodaethau penodol gyda'r Heddlu.

Fe ddiweddarwyd pob aelod staff ynghylch y broses gosod y gyllideb, ac fe ymgynghorwyd yn llawn â staff a fydd yn cael eu heffeithio, neu fe fydd ymgynghori'n digwydd â nhw, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau AD y Cyngor. Ymgynghorwyd â'r Undebau Llafur trwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae'n bwysig bod gwasanaethau'n parhau i reoli cyllidebau'n ddoeth a bod unrhyw arian dros ben o fewn y flwyddyn yn cael ei ystyried yng nghyd-destun y sefyllfa ariannol tymor canolig, yn arbennig o ystyried graddfa'r gostyngiadau y mae'n ofynnol eu gwneud yn y gyllideb yn ystod y ddwy neu dair blynedd nesaf.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Dyma'r cyfnod ariannol mwyaf heriol y mae'r cyngor wedi ei wynebu a byddai methu a chyflawni'r strategaeth y cytunwyd arni gogyfer â'r gyllideb yn rhoi mwy o bwysau ar wasanaethau yn y flwyddyn ariannol gyfredol ac yn y dyfodol. Bydd monitro a rheoli'r gyllideb yn effeithiol yn helpu i sicrhau bod y strategaeth ariannol yn cael ei chyflawni.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol o dan Adran 151, Deddf Llywodraeth Leol 1972 wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu eu materion ariannol yn briodol.